

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2554/ 00171

ชื่อหนังสือพิมพ์ ไทยนิวส์	วันที่ 26 เม.ย. 2550	ปีที่ 37	ฉบับที่ 13356	หน้า 6
-------------------------------------	--------------------------------	--------------------	-------------------------	------------------

สำรอง พืชพื้นบ้านน่าสน

พืชชนิดใหม่ปลูกเพื่อ

ทดแทนพืชหลักที่ราคาตกต่ำ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	26 เม.ย. 2550	37	13356	6

สำรวจนับว่าเป็นไม้พื้นบ้านที่น่าสนใจ และควรมีการส่งเสริมให้ปลูกเพื่อการอุตสาหกรรม และอาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่กำลังมองหาพืชชนิดใหม่เพื่อปลูกทดแทนหรือปลูกเสริมพืชหลักที่ราคานับวันยิ่งตกลงทุกที ซึ่งในปัจจุบันนี้สำรวจนับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่น่ารายได้เข้าสู่ประเทศอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำรวจเป็นไม้พื้นเมืองที่มีอยู่แล้วในบ้านเราปลูกสำรวจที่มีรูปร่างคล้ายกับลูกยางนาที่มีปีกงอกออกมาจากเมล็ดตกอยู่ทั่วไปในอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี หรือที่เกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งผู้เขียนได้ไปพบเห็นด้วยตาของตนเอง แต่สังเกตเห็นว่าถ้าเป็นลูกสำรวจในบ้านเราจะมีลูกเล็กกว่าลูกสำรวจที่ได้มาจากเพื่อนบ้านของเรา คือประเทศกัมพูชา ที่มีขนาดใหญ่และให้เนื้อมากกว่า

พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2419 ทรงบันทึกถึงสินค้าในจังหวัดจันทบุรี ที่สามารถทำรายได้ให้แก่ประชาชนนั้น ๆ โดยสามารถส่งออกไปจำหน่ายนอกเมือง โดยมีรายการคือ พริกไทย ชาน กระวาน น้ำตาลหวาน พงทะเลาย (ลูกสำรวจ) ฯลฯ โดยขึ้นหนาแน่นในทุกอำเภอของจังหวัดจันทบุรี ระยอง และจังหวัดตราด และพบมากที่ป่าเชิงเขาในอำเภอกิชฌกูฏ ของจังหวัดจันทบุรี

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	26 เม.ย. 2550	37	13356	6

และมีหลักฐานว่าก่อนหน้านั้นเคยเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี โดยเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2537 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน “ต้นสำโรง” ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำจังหวัด แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีเพื่อนำไปปลูกเป็นสิริมงคล ตามโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ก่อนจะเปลี่ยนเป็นไม้จันทร์มาเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดแทนในภายหลัง

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าลูกสำโรงในปัจจุบันนี้เป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดจันทบุรีระยอง และจังหวัดตราดไปโดยไม่รู้ตัวอีกตัวหนึ่งและรู้ลึกกว่าจะเป็นสินค้ายอดนิยมของสตรีที่รักสวยรักงาม ออใจไว้คนละคะว่าลูกสำโรงมีได้อย่างไร

ลูกสำโรงจัดเป็นพืชท้องถิ่นดั้งเดิมของภาคตะวันออก โดยพบมากในเขตจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด แต่ในปัจจุบันนี้ยังสามารถพบได้ที่อุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย

จังหวัดอุบลราชธานีอีกด้วย ซึ่งทางอีสานจะเรียกต้นสำโรง(พุททะลาย) ว่า “ต้นจอง” ลักษณะลำต้นคือเปลาตรง (สูงตรง) ขึ้นไปเป็นพุ่มเรือนยอด อยู่ในสังกัดพืชแบบไม่ผลัดใบ ใบอ่อนจะมีรูปร่างคล้ายใบโพธิ์ ขอบใบเป็นแฉก ๆ ประมาณ 5 - 6 แฉก ซึ่งเป็นใบของต้นขนาด 1.50-2 เมตร แต่พอโตขึ้น ใบจะเปลี่ยนรูปไปเป็นเรียวยาวขึ้น และลักษณะของแฉกก็จะหายไป แต่จุดเด่นของต้นสำโรงอยู่ที่ผลซึ่งมีรูปร่างรี เมื่อแก่แล้วผิวจะเหี่ยวย่นกลายเป็นสีน้ำตาลแก่ พอร่วงจากต้นก็จะมีปีกบาง ๆ ยื่นออกมา ซึ่งส่วนปีกนั้นเรียกว่า “สำเภา” ทำให้เจ้าลูกสำโรงนี้มีลักษณะละม้ายคล้ายเรือสำเภาที่อาศัยกระแสให้พัดพาลอยไปในอากาศ

หากยังไม่ออก ลองนึกถึงลูกของต้นยางนา ที่มีปีกคล้ายกับเฮลิคอปเตอร์แต่ผู้เขียนเชื่อว่าถ้าใครเกิดหรือเติบโตในต่างจังหวัดคงต้องเคยปล่อยลูกยางพวกนี้ลงมาจากที่สูง ๆ หรือโยนขึ้นไปสูง ๆ อย่างแน่นอน เพราะความสนุกอยู่ที่ปีกของมันซึ่งจะมีลักษณะคล้ายใบพัดเฮลิคอปเตอร์นั่นเอง

แต่ลักษณะของปีกลูกสำโรง ทำให้ลูกของต้นไม้ชนิดนี้กลายเป็นเรือสำเภาอากาศมากกว่า ซึ่งจุดประสงค์หลักของธรรมชาติก็เพื่อเพิ่มระยะทางและโอกาสในการขยายพันธุ์บนพื้นที่ต่าง ๆ นั่นเอง นอกจากนี้การร่วงหล่นของลูกสำโรงนี้สามารถสื่อความหมายของธรรมชาติได้ว่า ฤดูฝนกำลังจะคืบคลานเข้ามาทักทาย ซึ่งโดยปกติเราจะพบลูกสำโรงร่วงหล่นลงสู่พื้นดินแค่เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น คือจะเริ่มออกดอกในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม และจะเริ่มแก่และร่วงหล่นประมาณเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน และไม่ได้พบได้ทุก ๆ ปี ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของต้นสำโรงนั้นๆ ตามธรรมชาติต้นสำโรงที่จะมีลูกไว้ขยายพันธุ์ก็ต่อเมื่อมีอายุประมาณ 10 ปีขึ้นไป

ต้นสำโรงที่ใหญ่ที่สุดของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ แห่งนี้ มีความสูงประมาณ 20 - 30 เมตร แต่ในความเป็นจริงสามารถสูงได้ประมาณ 30 - 40 เมตร มีการกระจายพันธุ์หนาแน่นบริเวณชายป่า แต่ถ้าหากใครอยากจะทำให้ไปสัมผัสไม่จำเป็นต้องเข้าไปลึกมาก เพราะที่บริเวณน้ำตกกระทิงก็มีให้เห็น และถ้าหากเดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติของอุทยานก็จะพบต้นสำโรง ได้เห็น และได้สัมผัสอย่างแน่นอน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	26 เม.ย. 2550	37	13356	6

คุณประโยชน์ของลูกสำรอง นอกจากเด็ก ๆ จะนำมาเล่นโดยการปล่อยไปตามกระแสน้ำแล้ว ยังสามารถนำมารับประทานได้อีกด้วย ลูกสำรองถือเป็นพืชสมุนไพรชนิดหนึ่ง ซึ่งนำมาใช้เป็นอาหารตั้งแต่สมัยโบราณ โดยนำมารับประทานเป็นขนมหวานใส่น้ำเชื่อมรับประทาน หรือใส่น้ำแข็งรับประทานแล้วชื่นใจจริงนะค่ะ

วิธีทำน้ำสำรองจากภูมิปัญญาชาวบ้านของคนเมืองจันทบุรีง่าย ๆ คือ นำเอาผลของลูกสำรองไปตัดหัวตัดหางแล้วล้างน้ำให้สะอาดนำไปแช่น้ำสะอาดที่สามารถดื่มได้ เมื่อน้ำผลสำรองแช่น้ำแล้วเนื้อที่หุ้มเมล็ดจะพองออกมาคล้ายวุ้น(คล้ายรังนกนางแอ่น ซึ่งมีผู้นำสำรองไปพอกสีทำเป็นรังนกเทียม) โดยขยายใหญ่กว่าขนาดเดิมเกือบ 10 เท่า เติมน้ำตาล หรือน้ำตาลไปต้มให้ละลาย ชิมดูตามความต้องการหวานมากน้อยแล้วแต่ชอบ ต้มกินแก้ร้อนใน แก้ไอ แก้ไข้ โรคหอบและหืดได้ แก้เมาค้าง แก้ท้องเดิน และใช้พอกแก้อาการเจ็บตา ซึ่งสูตรที่ชาวอาทิตย์อุทัย (ญี่ปุ่น) และชาวจีนชื่นชอบนำไปบริโภคกันมาก ว่ากันว่าในสมัยอยุธยาจีนสั่งซื้อจากไทย ขณะที่ชาวอาหรับมักจะนำไปให้อูฐกินดับความร้อน และยังมีการวิจัยขึ้นสำคัญว่ากากเส้นใยของลูกสำรองสามารถดูดซับอนุมูลอิสระในร่างกายคนเราที่เป็นสาเหตุสำคัญของโรคมะเร็งได้อีกด้วย เปลือกสำรองเมื่อแห้งจะแข็ง ในสมัยก่อนจึงนิยมนำเอาส่วนของเปลือกใช้ปูพื้นหรือทำฝาบาน

เมื่อมีประโยชน์มากมายขนาดนี้แล้ว ทำให้ช่วงหนึ่งของต้นสำรองเข้าขั้นวิกฤติ เพราะมีคนโหมมากแอบลักลอบเข้ามาเก็บลูกสำรองในเขตอุทยาน แต่การปลิวของเจ้าลูกสำรองทำให้ไปตกกระจัดกระจายในที่ต่าง ๆ ใกล้เคียงบ้าง ไกลบ้าง ทำเอาคนโหมมากรู้สึกหงุดหงิดไม่พอใจ ขี้เกียจตามเก็บ ความคิดสั้น ๆ และไม่ถูกต้อง จึงผุดขึ้นมาในจิตใจ ทำนองว่ามันไม่ทันใจก็เลย “โค่น” ทั้งต้น เพียงเพื่อที่จะเอาลูกโดยไม่คิดถึงผลเสียที่จะติดตามมา ซึ่งต้นดังกล่าวล้วนผ่านร้อนผ่านหนาวมาแล้วนับสิบ ๆ ปี ทำให้เมื่อ 4 - 5 ปีที่แล้วต้นสำรองเกือบจะหมดไปจากอุทยานฯ ไปอย่างรวดเร็ว และเหตุผลเช่นนี้ทำให้สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตจันทบุรี ได้คิดค้นและเริ่มขยายพันธุ์ต้นสำรองโดยใช้วิธีการเสียบยอด เสียบกิ่ง หรือเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เพื่อจะได้ต้นสำรองที่มีทรงพุ่มเตี้ยให้ผลผลิตเร็ว และสามารถปลูกเป็นการค้าหรือปลูกประดับอาคารบ้านเรือนได้ และเพื่อเป็นทางเลือกใหม่โดยไม่ต้องเบียดเบียนธรรมชาติอีกต่อไป และยังเป็นการให้ชาวบ้านที่ต้องการทำน้ำสำรองบรรจุกระป๋องเพื่อสุขภาพขายสามารถนำไปปลูก ช่วยลดปัญหาการลักลอบเก็บลูกสำรองและโค่นต้นสำรองในเขตอุทยาน ทำให้ความหวังที่ยังเป็นแหล่งที่ให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา สำหรับผู้เขียนเองมี

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	126 เม.ย. 2550	37	13356	6

ลูกศิษย์อยู่ที่จังหวัดระยองเปิดร้านขายต้นไม้ทุกประเภท ก็ได้หันมาเพาะเมล็ดและเสียบยอดต้นสำโรงจำหน่ายสามารถทำรายได้เป็นกอบเป็นกำได้เป็นอย่างดี

ต้นสำโรงมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า "Scaphium Scaphigerum(G.Don) มีชื่อพื้นเมืองคือ "พุงทลาย" หากใครได้ไปเดินป่าที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ หรือหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ลองแหงนคอสังเกตุไม้ยืนต้นที่สูง 20 - 30 เมตร ลำต้นที่ตรงชะลูดและแตกกิ่งก้านสาขาที่เรื้อนยอด มีดอกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง และอย่าลืมหันมองที่พื้นจะมีเรือสำภากลำน้อยตกอยู่ทั่วไป และถ้าไปที่จังหวัดจันทบุรี

ที่อุทยานฯ แล้วเห็นต้นสำโรง ก็ถือว่าเราถึงเมืองจันทแล้ว

ประเทศไทยของเรายังมีพืชที่น่าสนใจอีกมากมายโดยเฉพาะไม้พื้นบ้านของในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งควรมีการศึกษากันอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาพืชสายพันธุ์ใหม่ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าสรรพคุณทางสมุนไพรที่กำลังได้รับความสนใจในขณะนี้ก่อนที่จะต่างชาตินำไปใช้ประโยชน์และอ้างสิทธิ เหมือนเช่นที่เคยเกิดขึ้นแล้วกับพืชอื่น ๆ ของไทย.

ข้อมูล

วารสารแม่โจ้ปริทัศน์

ฉบับเดือนมีนาคม-เมษายน 2550

